

การวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม

โดย สุนตรา อีร์เสนี* และ เล็ก สมบัติ**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่พึงได้รับ และเพื่อศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ และสังคม การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากกลุ่มผู้ประกันตนที่มาใช้บริการ ณ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 6 ซึ่งมีอายุระหว่าง 40-60 ปี เดือนละประมาณ 1,000 คน และใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของทาร์ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 286 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ประกันตนส่วนมากร้อยละ 91.61 มีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่พึงได้รับอยู่ในระดับน้อย 2) ผู้ประกันตนมีการวางแผนเพื่อการเกษียณในด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.18 เมื่อเปรียบเทียบการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการจ้างงาน และลักษณะที่อยู่อาศัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้สำนักงานประกันสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ประกันตนตระหนัก รับรู้ เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพที่ผู้ประกันตนพึงจะได้รับ และมีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุในทุกๆ ด้านเพื่อให้ผู้ประกันตนสามารถดำรงชีวิตภายหลังเกษียณได้อย่างมีความสุขกาย สุขใจ และควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : การวางแผน, การรับรู้, การเกษียณอายุ, ผู้สูงอายุ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2558) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ภายใน

Planning for the retirement of insured persons in social security system

BY Sunetra Theerasanee*
and Lek Sombat**

Abstract

The study on "Planning for the retirement of insured persons in social security system" is intended to study the insured persons' perceptions on old age benefits and welfare for older people and to study the retirement plan of the insured persons in health, housing, economy and society. This study is a survey research. Covering the group of the insured persons with the age between 40-60 years old who come to use the service at the Bangkok Social Security Office Area 6, amounting 1,000 people per month in average. The Taro Yamane formula was applied for the calculation of the sample group at the confidence level of 95%, resulting in 286 sample size. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test, as well as One-way ANOVA, Scheffe's method. The results of the study revealed that: 1) The perception on old age and welfare benefits of most insured persons amounting 91.61% were low. 2) The insured had planned for their retirement, health, economy and social aspects with the moderate level at average 3.18. When considering retirement plan of insured persons in terms of age, education, income per month, employment characteristics, and housing, it is found that there were statistically significant differences at the 0.05 level. It is suggested that the Social Security Office and relevant agencies encourage the insured to be aware and understand the rights to old age benefits, as well as to prepare for their retirement to ensure that the insured can live happily after his retirement. Besides, the rights to old age benefits and a variety of communication channels should also be promoted to create continuous perceptions in the changing context.

Keywords: planning, perception, retirement, elderl

บทนำ

ปรากฏการณ์ Mega Trends เป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่กำลังจะเกิดขึ้นของโลก ที่ปรากฏให้เห็นมีอยู่หลายด้าน และหนึ่งในนั้นที่สำคัญไม่อาจนิ่งเฉยต่อการเตรียมความพร้อมที่กำลังจะเกิดขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากร ซึ่งหลายประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะคนเกิดลดน้อยลงและเทคโนโลยีทางการแพทย์มีความทันสมัยมากขึ้นจึงทำให้คนมีอายุยืนยาว ทำให้สังคมโลกปัจจุบันกำลังมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างตลาดแรงงาน โครงสร้างการบริโภค การออม ภาระด้านการคลังและรายจ่ายด้านสวัสดิการ ตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องดูแลตัวเองในวัยชรา ที่สำคัญ สังคมผู้สูงอายุจะทำให้บริบททางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากฐานเสียงผู้สูงอายุจะสำคัญมากขึ้น และจะเน้นเรื่องการรักษาสีทธิประโยชน์และสวัสดิการของตนเองเป็นหลัก คำนึงถึงอนาคตของคนรุ่นต่อไปน้อยลง การดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมจะทำได้ยากขึ้น

ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่จะก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Aged Society) ซึ่งหมายความว่าจะมีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ทั้งนี้ประชากรในวัยแรงงานของประเทศไทยได้เริ่มลดลงแล้วตั้งแต่ปี 2557 ไม่เกิน 15 ปี เราจะมีสัดส่วนประชากรที่อายุสูงกว่า 60 ปี สูงถึงร้อยละ 27 ของประชากร การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะหมายถึงกำลังแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการของไทยจะลดลง รูปแบบการบริโภคและการออมของประเทศจะเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ภาระของภาครัฐในการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ดร.วิโรท สันติประภาพร, 2560) และได้มีการคาดการณ์ว่าใน พ.ศ.2583 จะมี

ประชากรสูงอายุวัยปลายหรือผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว แต่คนส่วนใหญ่ยังมองเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวแต่ที่จริงแล้วทุกคนจะต้องตระหนักเนื่องจากจำนวนประชากรในวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง แต่จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นสูงอย่างรวดเร็วและมากขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย พิกัดหรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้โดยจะต้องมีการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุเหล่านี้ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว และจากผลสำรวจของคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย สถาปนิกรแห่งชาติ ระบุว่า “คนไทยร้อยละ 90 ขาดการเตรียมตัวเพื่อการใช้ชีวิตวัยชรา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงวัยเองตลอดจนศักยภาพของประเทศ ดังนั้นเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่จะเกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการวางแผนหรือการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้าไม่นาน (ประชาชาติธุรกิจ, 2558)

อย่างไรก็ตามการขยายอายุเกษียณหรือการขยายอายุการทำงานเป็นนโยบายที่ประเทศต่างๆ นำมาใช้จากการทบทวนบทเรียนและประสบการณ์จากต่างประเทศใน 5 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ซึ่งได้กลายเป็นสังคมสูงอายุไปแล้ว (Completed-aged society) ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและกำลังจะเกษียณอายุจะเป็นผู้ที่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุพร้อมกันโดยเหตุผลของการเลิกทำงานนั้นแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป บางคนฐานะการเงินเพียงพอ มีปัญหาสุขภาพ เปื่องานประจำที่ทำอยู่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการดำเนินชีวิตถ้ามีการเกษียณอายุเกิดขึ้น โดยจะมีผลกระทบต่อตนเองทางด้านสุขภาพ และส่งไปถึงครอบครัวและสังคมอีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่จะช่วยแก้ไขสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

จะต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อที่จะใช้ชีวิตภายหลังเกษียณได้อย่างเหมาะสม (บรรลุ ศิริพานิช, 2551) ดังนั้น บุคคลที่จะเป็นผู้เกษียณจะต้องมีการวางแผนเพื่อการเกษียณ ซึ่งถือเป็นการเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตอย่างหนึ่งที่ต้องริเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยทำงาน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและมีการวางแผนไว้อย่างรัดกุมและมีความเคยชิน รวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆที่จะได้รับภายหลังเกษียณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยลดปัญหาของผู้เกษียณทำให้มีการวางแผน การรับรู้ และมีการปรับตัวต่อสิ่งเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้และมีความสุขในการใช้ชีวิตหลังเกษียณหรือยามสูงอายุ

ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและกำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ประกันตนที่อยู่ในระบบประกันสังคม ซึ่งปัจจุบันผู้ที่อยู่ในระบบประกันสังคมมีอยู่จำนวน 14,466,517 คน แบ่งเป็นผู้ประกันตนภาคบังคับ (มาตรา 33) จำนวน 10,733,498 คน ผู้ประกันตนภาคสมัครใจ (มาตรา 39) จำนวน 1,356,883 คน และผู้ประกันตนภาคสมัครใจ (มาตรา 40) จำนวน 2,376,136 คน (สำนักงานประกันสังคม, 2560) โดยผู้ประกันตนเหล่านี้ต้องก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างแน่นอนจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนก่อนการเกษียณอายุ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมอย่างหนึ่งในการบรรเทาปัญหาในการเปลี่ยนแปลงบทบาทอย่างกะทันหันหากมีการเตรียมความพร้อมไว้แล้วผู้ที่จะก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอายุย่อมมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณมากขึ้น ดังนั้นการวางแผนเพื่อการเกษียณจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณในด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมของผู้ประกันตนก่อนการเกษียณอายุ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรจะต้องศึกษาไว้เพื่อ

เป็นแบบแผนให้แก่ผู้ประกันตนมีความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 พร้อมทั้งศึกษาการรับรู้ของผู้ประกันตนในด้านสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพจากกองทุนประกันสังคม ด้านสวัสดิการเพื่อการเกษียณของสถานประกอบการ และสวัสดิการผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้และมีหลักประกันที่มั่นคง และเพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมความพร้อมหรือการวางแผนเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ อีกทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ที่สามารถให้สำนักงานประกันสังคมหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างความพร้อม พัฒนาและสนับสนุน ให้กับผู้ประกันตนได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพจากสำนักงานประกันสังคม และสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่พึงได้รับ
2. เพื่อศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ และสังคม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถสรุปข้อมูลเพื่อสนับสนุนการศึกษาตามลำดับดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคมกรณีชราภาพ

ภาพ

การประกันสังคมกรณีชราภาพ เริ่มจัดเก็บเงินสมทบตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2541 เป็นต้นมา เพื่อจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการประกันสังคมที่มีหลักการให้ผู้ประกันตนออมเงินขณะที่อยู่ในวัยทำงาน โดยมีรายได้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่เมื่อสิ้นสภาพการทำงานอันเนื่องมาจากความชราภาพ รายได้ที่ได้รับจะขาดหายไป เพื่อเป็นสร้างหลักประกันให้มีรายได้ต่อการดำรงชีพเมื่อถึงวัยเกษียณ ไม่ให้ประสบปัญหาในการครองชีพยามสูงอายุ การประกันสังคมกรณีชราภาพจึงมีหลักการให้ผู้ที่อยู่ในระบบประกันสังคมมีส่วนร่วมในการส่งเงินสมทบเข้ากองทุน โดยจะมีส่วนร่วมในการสะสมเงินสมทบบางส่วนไว้ และจะมีสิทธิได้รับคืนต่อเมื่อมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์และสิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตนหรือทุพพลภาพ หรือถ้าเสียชีวิตมอบให้ทายาทเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ทดแทน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและมีรายได้ที่พอเพียงยามสูงวัย ซึ่งกรณีชราภาพผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับเป็นบำเหน็จชราภาพ หรือบำนาญชราภาพขึ้นอยู่กับงวดระยะเวลาการส่งเงินสมทบที่ผ่านมา

แนวคิดผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่ได้ดูจากสภาพร่างกายเพราะบางคนจะมีรูปร่างเหี่ยวก่อนวัยอันควร เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ จะมีการเปลี่ยนแปลงที่เสื่อมถอยอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม อันเกิดมาจากการท้อแท้ ผิดหวัง อยู่อย่างโดดเดี่ยว ซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรจะได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัวหรือจากสังคม โดยในแต่ละคนสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างมีความสุขหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือการเตรียมความพร้อมที่สั่งสมมาทั้งชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ

ประเทศไทยได้มีมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีสิทธิและสวัสดิการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ตามมาตรา 11 ให้มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนต่อสิทธิให้แก่ผู้สูงอายุทั่วไป ซึ่งผู้ประกันตนที่อยู่ในระบบประกันสังคมสามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้ทั้งหมดเมื่อยามเกษียณ ซึ่งจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างหลักประกันในชีวิตให้แก่ประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และบรรเทางบประมาณของภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพในระยะยาวที่จะเกิดขึ้นต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

การที่บุคคลเข้าสู่อายุการเปลี่ยนแปลงสถานภาพที่กำหนดให้บุคคลต้องออกจากงานหรือไม่ได้รับการจ้างงานต่อเมื่อถึงช่วงอายุตามที่กฎหมายหรือหน่วยงานกำหนดไว้ ทำให้บุคคลนั้นจะต้องมีการปรับตัวต่อการเกษียณอายุที่บุคคลจะต้องเจอกับการไม่มีงานทำ สูญเสียรายได้ และจะมีผลกระทบหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย เกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของอวัยวะต่างๆ ทางด้านจิตใจ ที่ถูกมองว่าเป็นผู้สูงอายุไม่มีความสามารถในการทำงาน ญาติสนิทมิตรสหายต้องตายจาก อยู่อย่างโดดเดี่ยว และไม่สามารถสนองความต้องการทางเพศได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้มีผลกระทบทางด้านสังคมและทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ

แนวคิดการวางแผนเพื่อการเกษียณ

การวางแผนเพื่อการเกษียณ เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะต้องวางแผนก่อนที่จะเข้าสู่อายุเกษียณอายุหรือการยุติการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ร่างกาย รายรับและรายจ่าย สัมพันธภาพกับคนในครอบครัวหรือสังคม ตลอดจนที่อยู่อาศัย สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องให้ความสำคัญอย่างมากและมีการวางแผนไว้ภายในอนาคต การวางแผน

เพื่อการเกษียณ จะถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของชีวิตก่อนที่ยุติการทำงาน เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตภายหลังเกษียณอายุได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม รวมถึงเป็นการลดภาระของครอบครัวและของภาครัฐที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองยามเกษียณอายุเพราะการเตรียมความพร้อมเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจที่จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมในภายภาคหน้าได้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้เป็นกระบวนการที่อยู่ภายในตนเอง ให้ความหมายจากข้อมูลที่ได้รับ โดยเกิดจากการที่ประสาทสัมผัสต่างๆ มีสิ่งเร้ามากระทบ และส่งต่อไปยังสมอง ผ่านประสบการณ์และสภาพจิตใจของแต่ละบุคคล นำมาแปลเป็นความหมาย ทำให้การรับรู้ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออกเป็นความนึกคิด และแนวคิดของตนเอง ถ้าหากมนุษย์มีการรับรู้ที่แตกต่างกัน พฤติกรรมของมนุษย์ก็จะแตกต่างกันทั้งทางด้านการสื่อสาร ทักษะคิด แนวคิดและการวางแผนในแต่ละเรื่อง ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการเกษียณ จึงแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อันเนื่องมาจากการสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และมาจากเพศ อายุ ประสบการณ์ ความสนใจและการสังคมของสังคมรอบข้าง จึงทำให้มีการรับรู้ที่แตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ประกันตนที่มาใช้บริการ ณ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 6 ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี โดยเฉลี่ยต่อเดือน 1,000 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 คน และใช้วิธีการ

สุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) จากผู้ประกันตนที่ใช้บริการ ณ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 6 ทุกๆ 3 คน จะถูกเลือกเป็นตัวอย่าง โดยเริ่มต้นจากคนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ประกันตน ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตน และส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตน ทั้งนี้การสอบถามการรับรู้ลักษณะแบบสอบถามเป็นให้เลือกตอบคือ รู้ กับ ไม่รู้ สำหรับการสอบถามการวางแผนเพื่อการเกษียณลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้คือ 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับขอบเขตที่กำหนด 2) เสนอคณะกรรมการตรวจจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความคิดเห็น 3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ประกันตนที่มาใช้บริการ ณ สำนักงานประกันสังคมพื้นที่ 7 ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี จำนวน 30 คน แล้วนำหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.958 จากนั้นจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package to the Social Science: SPSS) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test) การ

วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) แล้วจึงนำผลการศึกษาที่ได้มาเรียบเรียงนำเสนอเชิงพรรณนา นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นบุคคล ผู้ศึกษาจึงใช้หลักการปฏิบัติด้านจริยธรรมในกระบวนการศึกษาเพื่อปกป้องสิทธิผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกันตน พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในสถานะการเป็นผู้ประกันตนมาตรา 33 ร้อยละ 72.03 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.48 มีอายุระหว่าง 40-45 ปี ร้อยละ 40.91 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 11-20 ปี ร้อยละ 37.41 โดยจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.66 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 54.55 มีบุตรจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 55.59 รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 9,000-15,000 บาท ร้อยละ 31.12 ลักษณะการจ้างงานเป็นลูกจ้างรายเดือน ร้อยละ 63.29 และลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านของตนเอง ร้อยละ 54.55

จากการศึกษาการรับรู้ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ประกอบด้วย ด้านสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพจากกองทุนประกันสังคม ด้านสวัสดิการเพื่อการเกษียณของสถานประกอบการ และด้านสวัสดิการผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ตามมาตรา 11 เมื่อพิจารณาในภาพรวมของผลการศึกษาในด้านการรับรู้ พบว่า ผู้ประกันตนร้อยละ 91.61 มีการรับรู้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การรับรู้ด้านสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพจากกองทุนประกันสังคม ผู้ประกันตนร้อยละ 74.13 มีการรับรู้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อยที่มีการรับรู้ที่น้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กรณีผู้รับบำนาญชราภาพเสียชีวิตภายใน 60 เดือนนับตั้งแต่ที่

ได้รับเงิน ทายาทมีสิทธิได้รับเงินเป็นบำเหน็จชราภาพจำนวน 10 เท่าของเงินบำนาญที่ได้รับ ร้อยละ 36.36 รองลงมาคือ กรณีบำเหน็จชราภาพถ้าจ่ายเงินสมทบต่ำกว่า 12 เดือน จะมีสิทธิได้รับเฉพาะในส่วนของตนเองที่ส่งเงินกรณีชราภาพไว้ ร้อยละ 37.76 และกรณีบำนาญชราภาพถ้าจ่ายเงินสมทบเกิน 180 เดือน ให้ปรับจากเดิมเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1.5 ต่อระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบทุก 12 เดือน ร้อยละ 40.21 การรับรู้ด้านสวัสดิการเพื่อการเกษียณของสถานประกอบการ ผู้ประกันตนร้อยละ 81.47 มีการรับรู้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อยที่มีการรับรู้ที่น้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ นายจ้างไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าชดเชยในการเกษียณอายุให้เพราะกฎหมายไม่ได้บังคับ ร้อยละ 31.47 รองลงมาคือ บริษัทจะหักจากเงินเดือนที่พนักงานได้รับในแต่ละเดือนเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพในอัตราที่เท่ากันทุกเดือนตามแต่ที่ได้มีการตกลงกันไว้ ร้อยละ 44.06 และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพจะได้รับคืนเป็นเงินก้อนเมื่อลาออกหรือเกษียณอายุ ร้อยละ 44.41 และการรับรู้ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ตามมาตรา 11 ผู้ประกันตนร้อยละ 87.41 มีการรับรู้ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาประเด็นย่อยที่มีการรับรู้ที่น้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้สูงอายุมีสิทธิกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพโดยไม่มีดอกเบี้ย แต่ต้องชำระคืนภายใน 3 ปี ร้อยละ 13.99 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมให้มีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบ ร้อยละ 22.38 และผู้สูงอายุจะได้รับการช่วยเหลือพร้อมได้รับคำปรึกษาทางคดีหรือปัญหาครอบครัว ร้อยละ 29.72

อนึ่ง ประเด็นที่น่าสนใจจากประเด็นย่อยทั้งหมด ผู้ประกันตนมีการรับรู้ในระดับมากเพียงข้อเดียวคือ เรื่องกรณีบำนาญชราภาพจะมีสิทธิได้รับ

ต่อเมื่อมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์และสิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน ร้อยละ 83.22

และจากการศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ในด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เมื่อพิจารณาจากภาพรวมพบว่า ผู้ประกันตนมีการวางแผนเพื่อการเกษียณอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.18 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ประกันตนมีการวางแผนเพื่อการเกษียณเป็นอันดับแรก คือ ด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.46 รองลงมา ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.44 ด้านที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย 3.25 และด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 2.97 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยของแต่ละด้าน พบว่า ด้านสุขภาพ แยกเป็นทางด้านการออกกำลังกาย ผู้ประกันตนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในเรื่องของการหลีกเลี่ยง/งดการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ย 4.09 รองลงมา คือการรับประทานอาหารครบ 3 มื้อ ใน 1 วัน มีค่าเฉลี่ย 3.85 ทางด้านจิตใจ ผู้ประกันตนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในเรื่องของการทำจิตใจให้แจ่มใสและให้ความใส่ใจกับผู้คนและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.82 รองลงมาคือ การให้ความสำคัญกับคำสอนทางศาสนา และทำกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.71 ส่วนด้านสังคม ผู้ประกันตนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในเรื่องของการสามารถพูดคุย สนทนา กับคนที่หลากหลาย ได้อย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ย 3.76 รองลงมาคือ การติดตามข่าวสารด้านสุขภาพ โลก สังคม และนำมาพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.68 ด้านที่อยู่อาศัย ผู้ประกันตนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในเรื่องของการมีบ้านเป็นของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.73 รองลงมาคือการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตนเอง ยามสูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 3.46 และด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกันตนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในเรื่องของการกำหนดเป้าหมายการดำเนินชีวิตที่ต้องการ

เมื่อเกษียณอายุ มีค่าเฉลี่ย 3.35 รองลงมาคือ การประมาณการค่าใช้จ่ายที่ต้องการสำหรับการเกษียณอายุ มีค่าเฉลี่ย 3.30

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับการรับรู้ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม พบว่า ด้านสถานะการเป็นผู้ประกันตน เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือน ลักษณะการทำงานและลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ประกันตนกับการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ในภาพรวม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกันตนที่แตกต่างกัน จะมีการวางแผนเพื่อการเกษียณในภาพรวมเพื่อการเกษียณแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แยกพิจารณาเป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1

1) ด้านสุขภาพ ผู้ประกันตนที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการทำงานและลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการวางแผนเพื่อการเกษียณด้านสุขภาพแตกต่างกัน

2) ด้านที่อยู่อาศัย ผู้ประกันตนที่มีระดับการศึกษา ลักษณะการทำงาน และลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการวางแผนเพื่อการเกษียณด้านที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน

3) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกันตนที่มีระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และลักษณะการทำงาน ปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการวางแผนเพื่อการเกษียณด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน

4) ด้านสังคม ผู้ประกันตนที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการวางแผนเพื่อการเกษียณด้านสังคมแตกต่างกัน

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม เป็น การศึกษาการรับรู้ของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่พึงได้รับ และศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งนำไปสู่การวางแผนเพื่อสร้างความตระหนัก รับรู้ เข้าใจ และการเตรียมพร้อมเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตน รวมถึงการวางแผนเพื่อให้เกิดการรับรู้ของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ อย่างถูกต้อง เพราะเป็นสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนพึงได้รับอย่างทั่วถึงทุกคน จากผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การรับรู้ของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่พึงได้รับ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า “การรับรู้” ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาจึงนำไปสู่การแปลความหมายที่สามารถเข้าใจกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วชิระ ชินหนองจอก (2552) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การรับรู้จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลหรือปัจจัยในการรับรู้ อันได้แก่ ลักษณะของผู้รับรู้ ลักษณะของสิ่งเร้า เมื่อมีสิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้นจะต้องมีการรับรู้เกิดขึ้นก่อน เพราะการรับรู้เป็นหนทางที่นำไปสู่การแปลความหมายที่เข้าใจกันได้ การศึกษาครั้งนี้ จึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงการรับรู้ของผู้ประกันตนก่อนที่จะเกษียณอายุ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกษียณ พบว่า การรับรู้ด้านสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพจากกองทุนประกันสังคมผู้ประกันตน มีการรับรู้ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพมีโอกาสใช้

สิทธิเพียงครั้งเดียวเมื่ออายุครบ 55 ปีบริบูรณ์และสิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน และมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเกิดสิทธิที่ซับซ้อน อีกทั้งข้อกำหนดที่กำหนดไว้หลายประการ จึงทำให้เข้าใจยาก ต่างจากสิทธิประโยชน์กรณีอื่นที่มีโอกาสได้ใช้สิทธิหลายครั้งจึงทำให้เกิดการรับรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศศินันท์ พักคง (2550) ที่ศึกษาการรับทราบสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ศึกษากรณีสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 2 พบว่า ผู้ประกันตนจะมีการรับรู้ในระดับน้อย ในเรื่องสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในการรับรู้ขั้นที่สูงขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขการเกิดสิทธิ การคำนวณเงินบำนาญรายเดือน ผู้ประกันตนจะมีการรับรู้ในระดับน้อย การรับรู้ด้านสวัสดิการเพื่อการเกษียณของสถานประกอบการ ผู้ประกันตนมีการรับรู้ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากผู้ประกันตนมีการรับรู้หรือเข้าใจว่า เมื่อเกษียณอายุนายจ้างมีหน้าที่จ่ายเงินค่าชดเชยสำหรับการเกษียณอายุ ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดเอาไว้ แต่ได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติการแก้ไขเพิ่มเติมของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2560 เกี่ยวกับการเกษียณอายุและการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างที่เกษียณอายุ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างกรณีเกษียณอายุและเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้การเกษียณอายุตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันหรือตามที่นายจ้างกำหนดไว้ให้ถือว่าเป็นการเลิกจ้าง จึงบังคับให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างที่เกษียณอายุด้วย โดยเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2560 เป็นต้นมา เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุของการรับรู้ของผู้ประกันตน อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรพรรณ วิทยาภรณ์ (2558) ที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการอาชีพพนักงานงานบริษัทเอกชน และอยู่ในธุรกิจการเงินและการธนาคาร และธุรกิจหลักทรัพย์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงานไม่เกิน 10 ปี พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ อยู่ในระดับต่ำ มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกองทุนเลยคิดเป็นร้อยละ 8.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.80 คิดว่าตนเองต้องส่งเงินเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพียงเพราะเป็นข้อกำหนดของบริษัท ซึ่งอาจจะเกิดจากระยะเวลาที่ทำงานตั้งแต่เริ่มต้นค่อนข้างน้อย เพราะมีพนักงานเข้าใหม่อาจจะมีความรู้ในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพไม่มากเท่าที่ควร รวมถึงอาจไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ด้านการลงทุนที่เพียงพอ และการรับรู้ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ตามมาตรา 11 ผู้ประกันตนมีการรับรู้ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-45 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงานจนถึงเกษียณอายุยังอีกนาน จึงเป็นเรื่องไกลตัวที่จะต้องรับรู้สิทธิของผู้สูงอายุ จึงเป็นสาเหตุของการรับรู้ของผู้ประกันตนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุริยา แปนสุขา (2550) ส่วนใหญ่มีระดับการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 อยู่ในระดับน้อย ซึ่งจะแตกต่างจากบุคคลที่อยู่ในวัยเกษียณหรือผู้สูงอายุแล้วจะมีการรับรู้ในระดับมาก โดยจากการศึกษาของ พัทรี มนจิตร (2552) ที่ศึกษาความรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เฉพาะมาตรา 11 ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 70-79 ปี มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เฉพาะมาตรา 11 มีความรู้ในระดับสูง พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับมาตรา 11 ในด้านการจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงสูงกว่าความรู้ด้านอื่นๆ รองลงมา ด้านการได้รับคำแนะนำปรึกษา ด้านการช่วยเหลือค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม ซึ่งในอันดับ 1 และอันดับ 3

แสดงให้เห็นถึงความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีปัญหาความยากจนและการสงเคราะห์ด้านปัจจัย 4 มากกว่าความรู้ในด้านอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับการรับรู้ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม พบว่า ด้านสถานะการเป็นผู้ประกันตน เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร รายได้ต่อเดือน ลักษณะการจ้างงาน และลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมไม่แตกต่างกัน

การวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตน

การศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม โดยภาพรวม ผู้ประกันตนมีการวางแผนเพื่อการเกษียณอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจรัตน์ เรืองคำพัฒน์ (2557) พบว่า ในภาพรวมลักษณะการวางแผนเพื่อสร้างหลักประกันภายหลังการเกษียณอายุของข้าราชการสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพและด้านสังคม มีการวางแผนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรณิการ์ คำวงศ์ (2556) พบว่า ผู้ประกันตนในสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 2 ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการเตรียมการเข้าสู่ผู้สูงอายุด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับการศึกษาของทัศนีย์ ดาวเรือง (2555) พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเกษียณอายุด้านสังคม อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านที่อยู่อาศัยและด้านเศรษฐกิจ มีการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกฤษฎณา มยุระสุวรรณ (2556) พบว่า พนักงานบริษัท A ส่วนใหญ่มีการวางแผนชีวิตก่อนเกษียณอายุด้านที่อยู่อาศัย ภาพรวมอยู่ในระดับปาน

กลาง จะมีการวางแผนการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยให้พร้อมก่อนจะเกษียณอายุ ให้เกิดความสะดวกและปลอดภัย ตลอดจนศึกษาเรื่องสวัสดิการของรัฐด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของอังคณา วิจิต (2558) พบว่า พนักงานการเคหะแห่งชาติที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานใหญ่ มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยจะมีการเตรียมสะสมเงินไว้ใช้จ่ายภายหลังเกษียณเป็นจำนวนที่เพียงพอ มีการประเมินรายรับ-รายจ่าย มีการเตรียมสะสมทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ รวมถึงลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ประกันตนกับการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ในภาพรวม พบว่า ข้อมูลทั่วไปอันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการจ้างงานและลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่แตกต่างกัน จะมีการวางแผนเพื่อการเกษียณแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้การวางแผนเพื่อการเกษียณเป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัวเลยสำหรับทุกคน เป้าหมายสุดท้ายของช่วงชีวิตของแต่ละคนที่ใกล้ตัวที่สุดคือชีวิตในวัยเกษียณ การวางแผนเพื่อการเกษียณอย่างมีทิศทาง จะช่วยให้ชีวิตในวัยเกษียณของทุกคนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขกาย สุขใจ และ

การวางแผนเพื่อการเกษียณเป็นการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ในชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการสร้างสมในระยะยาว คนวัยเกษียณไม่มีใครที่ต้องการจะเป็นภาระของครอบครัว และทุกคนต้องการที่จะมีชีวิตในแบบฉบับของตัวเองโดยไม่ต้องรบกวนลูกหลาน ญาติพี่น้อง บางคนเมื่อเกษียณอาจจะใช้ชีวิตในการเดินทาง ท่องเที่ยว ศึกษาธรรมะ ตามความฝันที่ไม่มีโอกาสได้ทำในช่วงรุ่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรกุล เจนอบรม (2534) ที่กล่าวไว้ว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุจะก่อให้เกิดประโยชน์

ต่อผู้ที่เตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุและบุคคลรอบข้าง ดังนั้น การวางแผนเพื่อการเกษียณจึงเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญที่ผู้ประกันตนควรตระหนักรับรู้ เข้าใจ และวางแผนแต่เนิ่นๆ เพื่อให้ชีวิตในวัยเกษียณของทุกคนอยู่ดี และมีสุข

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. เชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานประกันสังคมควรส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความตระหนัก รับรู้ เข้าใจ และแนวทางการวางแผนเพื่อการเกษียณให้แก่ผู้ประกันตนที่อยู่ทั้งในและนอกสถานประกอบการให้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ประกันที่อยู่ในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้ประกันตนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างอยู่ดี มีสุข ภายหลังเกษียณได้

ในส่วนของการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและสวัสดิการอื่นๆ ที่ผู้ประกันตนพึงได้รับหลังเกษียณนั้น สำนักงานประกันสังคมทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ตลอดจนสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ ควรมีการวางแผนเพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสารร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยรอบชุมชนที่รับผิดชอบ เพื่อให้แก่ผู้ประกันตนที่อยู่ทั้งในและนอกสถานประกอบการ มีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากที่เกษียณอายุอย่างถูกต้อง และสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์โดยทั่วกัน

1.2 ภาครัฐควรกำหนดนโยบาย เพื่อให้ผู้ประกันตนที่อยู่ในระบบประกันสังคม ได้ตื่นตัวและตระหนักถึงการวางแผนเพื่อการเกษียณในทุกๆ ด้าน โดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงสถานประกอบการแต่ละแห่ง เพื่อให้ผู้ประกันตนมีชีวิตภายหลังเกษียณอย่างมีคุณภาพ ดังคำว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป ทั้งนี้ภาครัฐควร

ส่งเสริม และสร้างโอกาสให้ผู้ประกันตน/ ประชาชน มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่รายได้น้อย รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนการออม และการลด ค่าใช้จ่ายหนี้สินทั้งในและนอกระบบ

ทั้งนี้ภาครัฐควรส่งเสริมการทำงานของ ผู้สูงอายุและขยายกำหนดการเกษียณอายุ จาก 60 ปี เป็น 65 ปี เพราะปัจจุบันผู้เกษียณบางคนเป็นผู้มีศักยภาพและมีประสบการณ์ และยังมีความสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และการขยายอายุเกษียณสำหรับผู้มีศักยภาพจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้วย

2. ระดับปฏิบัติการ

2.1 สำนักงานประกันสังคม หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมมือกัน ประชาสัมพันธ์หรืออบรมในด้านสวัสดิการที่จะได้รับ ภายหลังเกษียณอายุ ให้แก่ผู้ประกันตนที่อยู่ในสถานประกอบการได้รับทราบ และสามารถวางแผนก่อนที่ตนเองจะเกษียณอายุได้อย่างเหมาะสม

2.2 สำนักงานประกันสังคมทุกแห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงข่าวสารและสิทธิประโยชน์ให้

มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ได้รับทราบสิทธิอย่างทั่วถึง ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ รวมถึงจัดให้มีเจ้าหน้าที่ เคลื่อนที่เข้าไปประชาสัมพันธ์ตามชุมชน หมู่บ้าน เพื่อเข้าถึงผู้ประกันตน เพราะบางรายอาจจะลาออกจากสถานประกอบการและจ่ายเงินสมทบภาคสมัครใจมานานแล้ว

2.3 ภาครัฐ สถานประกอบการแต่ละ แห่ง ควรมีการรณรงค์ให้ผู้ประกันตนมีทักษะใน อาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นรายได้เสริมยามที่ตนเอง เกษียณอายุ และรัฐควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ และมีงานทำเพื่อลดอัตราการพึ่งพิงในวัยสูงอายุ

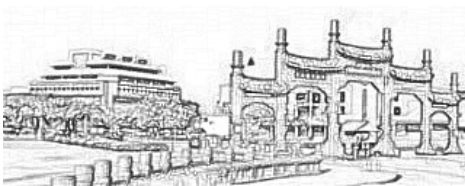
2.4 จัดทำคู่มือ แผ่นพับสำหรับโฆษณา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ ประโยชน์ต่างๆ ทั้งกรณีชราภาพ และสวัสดิการ ต่างๆ ให้เป็นที่น่าสนใจและเข้าใจในรายละเอียดได้ ง่าย เพื่อให้ผู้ประกันตนเกิดการรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2.5 ควรจัดให้มีระบบการออมใน รูปแบบต่างๆ ในหน่วยงาน ให้ผู้ประกันตนรู้จักการ ออม งานอดิเรก หรือการลงทุนจากสินทรัพย์ที่ ตนเองมีอยู่ เพื่อให้มีเงินออมสะสมไว้ใช้ภายหลัง เกษียณ

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ คำบัว และคณะ. (2542). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการจดทะเบียนธุรกิจศึกษา กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพกรมทะเบียนการค้า. รายงานการวิจัย หลักสูตรปริญญาโททางการจัดการภาครัฐและเอกชน. คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน กราฟฟิค.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช และนิติเวท มีสงฆ์. (2548). กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อเด็กและเยาวชน และการคืนเด็กสู่สังคม : แนวคิดและรูปแบบการดำเนินการของไทยและนานาประเทศ. รายงานการวิจัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จันทร์านิ สงวนนาม. (2536). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเทคนิคการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: cursa
ลาดพร้าว.

วรัท พฤษภาทูลนันท. (2550). ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness). (ออนไลน์)
แหล่งที่มา: <http://peenet.blogspot.com/2008/07/efficiencyeffectivenessadministrator.html>. 2
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.

วีรชัย ดันติวีระวิทยา. (2553). การจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพ. (ออนไลน์) แหล่งที่มา:
<http://isc.ru.ac.th/data/BA0000645.doc>. 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559.

สรรพสิทธิ์ คุ้มภะพันธ์. (2546). เอกสารประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
(อัสสำเนา)

อภิญญา เวชยชัย. (2548). การศึกษาสถานการณ์และกลไกเฝ้าระวังและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนใน
กระบวนการยุติธรรม. มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (อัสสำเนา)

